

Iz pedagoške teorije i prakse

Stručni rad

UDK: 373.3:373.5-047.37

Gordana Popović

Preferencija vrijednosti osnovnoškolaca i srednjoškolaca

Sažetak

Namjera istraživanja bila je ispitati razlike u preferenciji vrijednosti osnovnoškolaca i srednjoškolaca na temelju anketnog ispitivanja učenika 7. razreda gradske osnovne škole iz Osijeka i 2. razreda gradske srednje škole iz Osijeka uzevši u obzir spol, dob, materijalni status i školski uspjeh. Rezultati pokazuju postojanu razliku u preferenciji pojedinih vrijednosti s obzirom na dob i spol dok razlike u preferenciji uzevši u obzir materijalni status i školski uspjeh nema. Učenici 7. razreda više važnosti (nego učenici 2. razreda) pridodaju popularnosti, zabavi, novcu, vlastitom izgledu, izgledu djevojke/dečka, obitelji i poštovanju dok za učenike 2. razreda empatija ima veći značaj nego za učenike 7. razreda. Škola, prijateljstvo, samostalnost i znanje vrijednosti su i dodirne točke obiju skupina ispitanika, odnosno preferencija tih vrijednosti je u objema skupinama podjednaka, a prijateljstvo i samostalnost su u najviše slučajeva ocijenjeni najvišom ocjenom (5) kao osobito važni.

Ključne riječi: osnovnoškolci, preferencija, srednjoškolci, vrijednosti

Uvod

Istraživačica je odlučila ispitati odabrani problem zbog njegove osobite aktualnosti u 21. stoljeću koji s razvojem tehnike i kibernetike baca u zaborav ono oko čega čovjek treba nastojati da bi sebe izgradio kao čovjeka, kao biće zajedništva, kao duhovno biće, a to su vrijednosti poput obitelji, prijateljstva, znanja, odgovornosti, samostalnosti itd. prema kojima su ispitanici pokazali veliku bliskost, tj. ispostavilo se da te vrijednosti igraju veliku ulogu u njihovim životima. Za uzorak su odabrani učenici 7. razreda osnovne škole i 2. razreda srednje škole kako bi se ispitao značaj prijelaza iz osnovne škole u srednju. Taj prijelaz za učenike predstavlja prekretnicu u njihovu načinu razmišljanja o svijetu kojim su okruženi, te o sebi kao sudjelujućem dijelu svijeta kao cjeline. S tim u svezi valja još uputiti na činjenicu da je vrijednosna orijentacija mladih „*temeljna odrednica odgojne vrijednosti rada i ljudske djelatnosti uopće*“ (Miliša, 1999, prema Peko, 2004, str. 106).

Polazišne spoznaje

Rezultati istraživanja (Bognar, 2004) pokazuju da su ljubav, zdravlje i prijateljstvo tri vrijednosti koje mladi (srednjoškolci) ističu kao najvažnije. Nakon njih podjednako su rangirani novac, sloboda, poštenje i mir. Zatim slijede iskrenost, znanje, ispravno djelovanje, ljepota, rad i hrana. Na posljednjem su mjestu istina i imetak. Bognar (2004) to objašnjava činjenicom da je to dob u kojoj su posebno važne prve ljubavi, a prijatelji su važniji od roditelja. Janković (1998) u istraživanju kojim su obuhvaćene obitelji iz svih regija Hrvatske (Baranja, Banovi-

na, Dalmacija, Istra, Otoci, Slavonija, Zagorje i Zagreb) zaključuje da su između šest ponuđenih općih vrednota – poštenje, čovječnost, sloboda, rad, jednakost, ugled – na prvom mjestu poštenje i čovječnost, a na zadnjem jednakost i ugled, što ukazuje na još uvijek vrlo jasnu prisutnost tradicionalnog vrijednosnog sustava u našim sredinama, zasnovanog na tradicionalnom moralu. U istraživanju koje je proveo Barna (2000), pokazalo se da je srednjoškolcima za budućnost najvažnije poštenje, prijateljstvo i obitelj dok su najmanje poželjni novac i slava. Iz navedenih istraživanja primjetno je da su novac i rad najmanje važni srednjoškolcima što je i logično jer se ta dobna skupina ne mora brinuti za svoju egzistenciju. Dakle, ranija istraživanja ispitivala su vrijednosne stavove, ali nisu uspoređivala razlike u preferenciji pojedinih vrijednosti uzevši u obzir dob, spol, materijalni status i školski uspjeh, što je stoga namjera ovog istraživanja.

Metodologija

Instrument ispitivanja bio je anketni upitnik koji je sadržavao 19 pitanja pretežno zatvorenog i kombiniranog tipa, tri pitanja sa skalom procjene i jedno pitanje otvorenog tipa. Cilj provedbe anketnog upitnika bio je uvid u razlike među ispitanicima u preferiranju pojedinih vrijednosti uzevši u obzir spol, dob, materijalni status i školski uspjeh. Izabranu populaciju činila je školska mladež u dobi od 13 i 16 godina grada Osijeka. Odabrani uzorak sastojao se od 38 učenika sedmih razreda osnovne škole iz Osijeka, te od 24 učenika drugog razreda srednje škole iz Osijeka. Za uzorak sedmih razreda među svim odjelima (a, b, c) odabran je jednak broj muških

i ženskih učenika, te podjednak broj odličnih, dobrih i vrlo dobrih učenika dok s uzorkom drugih razreda srednje škole to nije bio slučaj zbog tehničkih poteškoća, pa je u uzorak odabran samo jedan drugi razred sa 16 djevojčica i 8 dječaka različitih školskih uspjeha. Uzorak je u oba slučaja bio namjeran (hotimičan) jer su jedinice uzorka izabrane prema odluci ispitivača (7. razred) i jer su se ispitivali dostupni članovi skupa (2. razred).

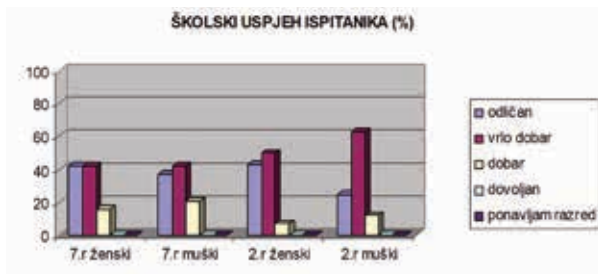
Ispitanici su podijeljeni u četiri grupe. U zgradama je broj članova pojedine grupe ispitanika:

7. razred – ženski ispitanici (19)
7. razred – muški ispitanici (19)
2. razred – ženski ispitanici (16)
2. razred – muški ispitanici (8).

Analiza ispunjenih anketnih upitnika utvrdila je čestotu pojavljivanja pojedinih odgovora, te sličnosti i razlike u odgovorima pojedinih grupa ispitanika. Rezultati su izloženi redoslijedom pitanja iz anketnog upitnika uz odgovarajuće prikaze.

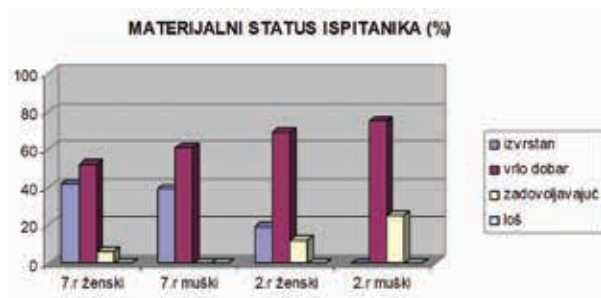
Rezultati

Graf pokazuje školski uspjeh pojedinih grupa ispitanika. Odličan i vrlo dobar uspjeh pre-

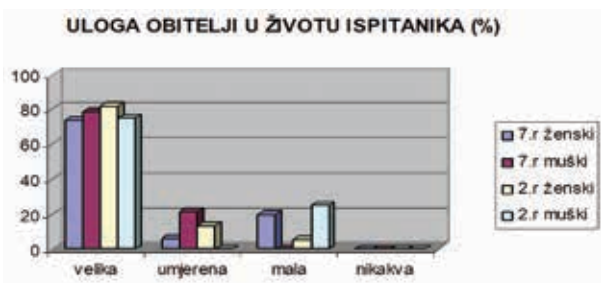
Prikaz 1. Školski uspjeh ispitanika

vladavaju među ispitanicima (85 % ili 53 ispitanika) dok se dobar uspjeh pojavljuje u manjoj mjeri (15 % ili 9 ispitanika). Primjećujemo da nema učenika s dovoljnim uspjehom niti onih koji ponavljaju razred.

Prikaz 2. Materijalni status ispitanika

Ispitanici su bili upitani o vlastitoj procjeni materijalnog statusa svoje obitelji. Vlastita procjena u najvećoj mjeri donosi ocjenu o vrlo dobrom materijalnom statusu (63 % svih ispitanika, odnosno njih 39) dok je ocjenu o izvrsnom statusu donijelo 29 % ispitanika, odnosno njih 18. Ostalih 8 % (5) ispitanika ocijenilo je materijalni status svoje obitelji zadovoljavajućim, a ocjene o lošem materijalnom statusu nema.

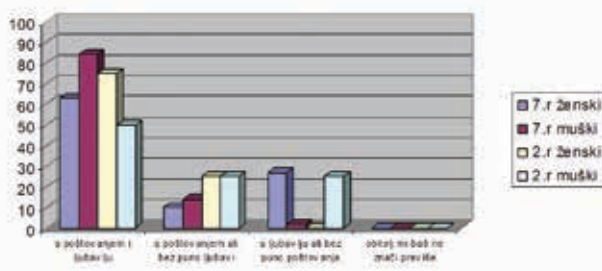

Prikaz 3. Uloga obitelji u životu ispitanika

77 % ispitanika (48) ulogu svoje obitelji u svom životu ocijenilo je velikom, bez razlike u dobi i spolu. Takav podatak objašnjava i činje-

nica da se 71 % ispitanika (44) prema vlastitoj obitelji odnosi s poštovanjem i ljubavlju, ponovno bez razlike u dobi i spolu.

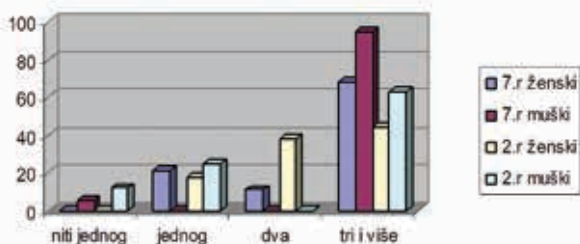
ODNOS PREMA OBITELJI (%):

Prikaz 4. Odnos prema obitelji

Na pitanje **Koliko prijatelja imate?** 97 % ispitanika (60) odgovorilo je tri ili više dok njih 70 % (43) smatra da ima isto toliko pravih prijatelja. Dva ispitanika (3 %) smatraju da nemaju niti jednog pravog prijatelja. Rezultati pokazuju da najviše muških ispitanika 7. razreda smatra da ima tri i više pravih prijatelja dok ženski ispitanici 2. razreda u najvećoj mjeri smatraju da imaju dva prava prijatelja. Pravog prijatelja je 100 % ispitanika (62) definiralo kao **onoga koji mi je vrlo blizak i u dobru i u zlu**. Veliku važnost svome društvu pridaje 89 % ispitanika (55), a njih 87 % (54) kaže da u druženju voli

KOLIKO PRAVIH PRIJATELJA IMATE?

Prikaz 5. Koliko pravih prijatelja imate?

štošta reći, ali i poslušati druge, što upućuje na razvijene socijalne vještine. Samo jedan ispitanik više voli biti sam nego u društvu.

Kada je u pitanju značenje škole, 74 % ispitanika (46) na školu gleda kao na ustanovu koja „služi“ za stjecanje znanja i prijateljstava dok njih 10 % (6) gleda na školu kao ustanovu koja pruža diplomu potrebnu za zapošljavanje, i to posebice ženski ispitanici 2. razreda.¹ Knjige po vlastitu izboru (izvan propisane školske lektire) čita 42 % ispitanika (26). Isto toliko ispitanika čita samo lektiru, a njih 16 % (10) ne čita knjige uopće, a lektiru prepíše, u čemu dominiraju muški ispitanici 7. razreda dok ženski ispitanici 2. razreda ne prepisuju lektiru. Čak 66 % ispitanika (41) čita nešto drugo osim knjiga, kao što su tjedni i mjesečni časopisi, dnevne novine, stripovi, pa i enciklopedije.²

47 % ispitanika (29) povremeno pogleda poneku seriju ili film na televiziji dok njih sedam (11 %) rijetko pogleda bilo koji televizijski program, a samo jedan ispitanik ne gleda televiziju uopće. 46 % ispitanika (29) više sati dnevno provodi za računalom dok njih 16 % (10) samo povremeno koristi računalo.

Ispitanici su bili upitani o tome što smatraju „dobrim“ životom. Ponudeni odgovori glasili su:

a) živjeti samostalno, dugo spavati, tulumariti i uživati

b) završiti školu, zaposliti se, početi živjeti samostalno, osnovati obitelj

c) završiti školu, upisati fakultet, raditi posao koji volim, osnovati obitelj.

1 pogledaj Prikaz A u Prilozi I

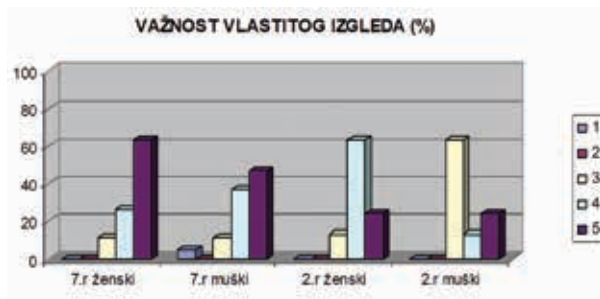
2 pogledaj Prikaz B u Prilozi I

Njih 42 (68 %) odlučilo se za odgovor c), a njih 14 (22 %) za odgovor b). Rezultati pokazuju na značajan podatak: ispitanici u velikoj mjeri imaju želju ili namjeru upisati fakultet dok tek njih 6 (10 %) nije izrazilo želju niti za fakultetom niti za zapošljavanjem.

Ispitanicima je bilo ponuđeno 11 vrijednosti i za svaku su trebali odrediti koliku važnost za njih pojedina vrijednost ima na skali od 1 (nema nikakvu važnost za mene) do 5 (od velike je važnosti za mene). Ponuđene vrijednosti bile su: škola, novac, popularnost, obitelj, prijateljstvo, samostalnost, odgovornost, zabava, empatija, znanje i poštovanje. U Prikazu I. stoje grafički prikazi (od C do K) evaluacije svake pojedine vrijednosti svih četiriju grupa ispitanika. Rezultati pokazuju da se najviša ocjena (5) poglavito pojavljuje uz prijateljstvo, samostalnost, odgovornost, zabavu i poštovanje. Kod škole, znanja, samostalnosti, empatije i novca pojavljuje se i najniža ocjena (1), ali kod neznatnog broja ispitanika. Također je uočeno da je popularnost kod 68 % ispitanika 7. razreda obaju spolova (26) zastupljena najvišom ocjenom (5) dok kod ispitanika 2. razreda (oba spola) ne postoji najveća ocjena (5) za popularnost. Sličan je slučaj i s vrednovanjem novca, gdje ispitanici 7. razreda imaju prema novcu veći afinitet nego ispitanici 2. razreda, te s vrednovanjem obitelji i zabave, gdje je pojavljivanje najviše ocjene (5) ponovno izraziti kod ispitanika 7. razreda obaju spolova.

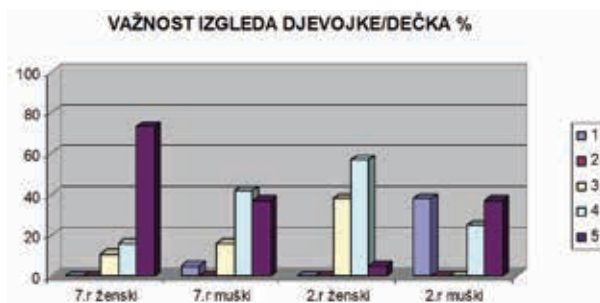
Anketni upitnik ponudio je još dvije skale. Na prvoj su ispitanici trebali vrednovati svoj stav o tome koliko im je, od 1 (nema nikakvu važnost za mene) do 5 (od velike je važnosti za mene), važan izgled njih samih, njihovih prijatelja, djevojke/dečka, profesorice/profesora te sestre/brata, a

na drugoj o tome koliko im je važan materijalni status njih samih, njihovih prijatelja, djevojke/dečka, te njihovih roditelja.

Prikaz 6. Važnost vlastitog izgleda

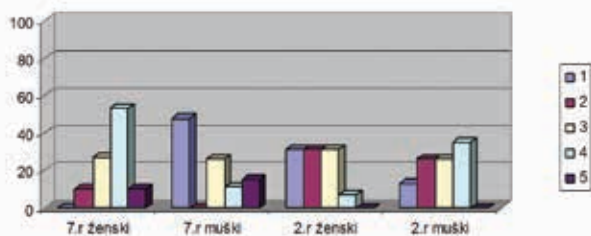
Važnost vlastitog izgleda naglašena je kod ispitanika 7. razreda. Sličan rezultat donosi i važnost izgleda djevojke/dečka, koja je najviše naglašena kod ženskih ispitanika 7. razreda, a najmanje naglašena kod ženskih ispitanika 2. razreda.

Prikaz 7. Važnost izgleda djevojke/dečka

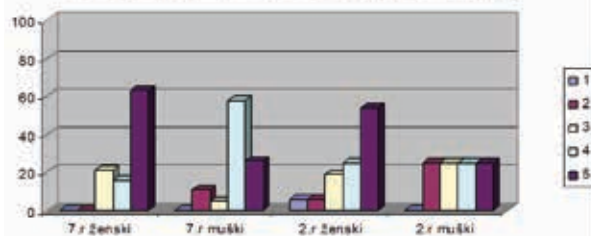
Ispitanicima je u vrlo maloj mjeri važan izgled prijatelja, a izgled profesorice/profesora i sestre/brata od izrazito je male važnosti.

VAŽNOST IZGLEDA PRIJATELJA %

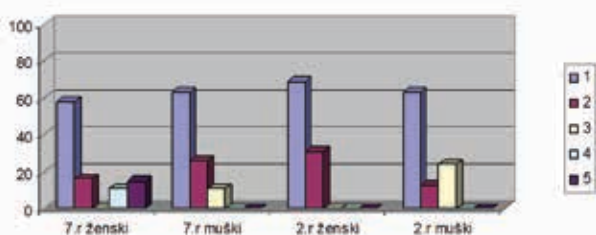
Prikaz 8. Važnost izgleda prijatelja

VAŽNOST MATERIJALNOG STATUSA RODITELJA %

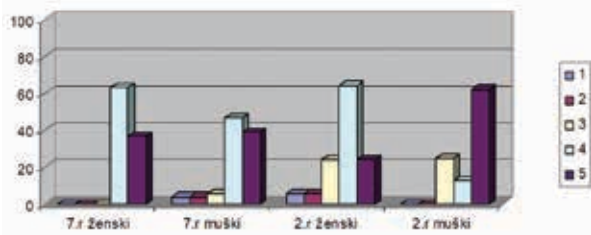
Prikaz 11. Važnost materijalnog statusa roditelja

VAŽNOST IZGLEDA PROFESORICE/PROFESORA %

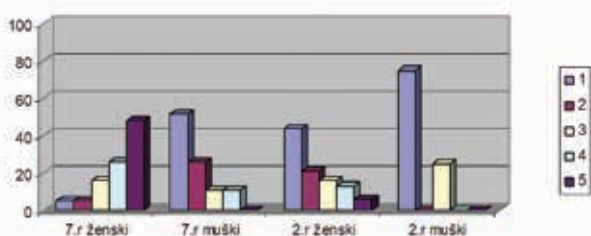
Prikaz 9. Važnost izgleda profesorice/profesora

VAŽNOST VLASTITOG MATERIJALNOG STATUSA (%)

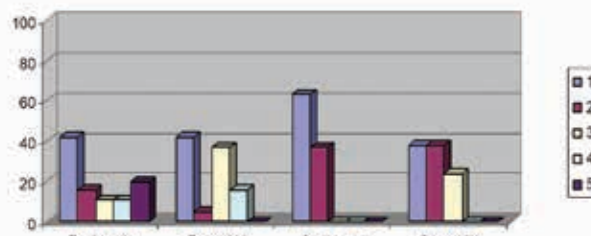
Prikaz 12. Važnost vlastitog materijalnog statusa

VAŽNOST IZGLEDA SESTRE/BRATA %

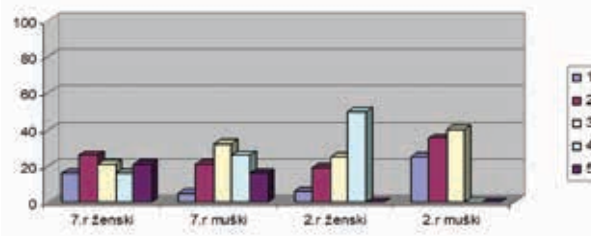
Prikaz 10. Važnost izgleda sestre/brata

VAŽNOST MATERIJALNOG STATUSA PRIJATELJA %

Prikaz 13. Važnost materijalnog statusa prijatelja

VAŽNOST MATERIJALNOG STATUSA DJEVOJKE/DEČKA %

Prikaz 14. Važnost materijalnog statusa djevojke/dečka

Zaključno, materijalni status njihovih roditelja i njih samih ispitanicima je važniji od materijalnog statusa njihovih prijatelja i djevojke/dečka.

Zaključak

Na temelju rezultata ispitivanja preferencije pojedinih vrijednosti učenika 7. razreda osnovne škole i 2. razreda srednje škole iz Osijeka možemo zaključiti postojanje razlike u preferenciji vrijednosti uzevši u obzir dob i spol dok s obzirom na materijalni status i školski uspjeh nema postojeće razlike. Popularnost, zabava, novac, vlastiti izgled, izgled djevojke/dečka, obitelj i poštovanje vrijednosti su do kojih učenici 7. razreda drže više nego učenici 2. razreda, što upućuje na znatnu razliku između tih dviju dobnih skupina. Učenici 7. razreda u svojoj dobi tek koračaju u pubertet, upoznaju se sa svijetom i svojom okolinom na jedan drukčiji način nego što su to činili u dosadašnjem tijeku svog života: gledaju na sebe kao na bitan dio takve velike cjeline, ali isto tako i na dio koji se treba uklopiti i razvijati zajedno s cjelinom: pratiti razvoj tehnike, modne trendove, glazbenu industriju, zauzimati svoje uloge u grupama svojih vršnjaka, steći poštovanje ostalih itd. U takvom načinu doživljavanja sebe i svijeta oko sebe priklanjaju se raznim strujama društva (pankeri, rokeri, metalci...), odabiru svoje uzore, tj. idole i poistovjećuju se s njima, pa su česti i snovi o popularnosti i novcu. Isto tako, konstrukcija današnjeg svijeta takva je da se fizički izgled u mnogim aspektima života stavlja na prvo mjesto, a ova dozna skupina, koja je tek početnik u upoznavanju s okolinom, želi ići u korak sa svijetom i priklanja se takvom načinu razmišljanja. Zato je opravdana činjenica da su ovoj dobnj skupini popularnost, novac i izgled vrlo važni, ali treba istaknuti i podatak da im je isto tako važna obitelj, i to u većoj mjeri nego učenicima 2. razreda srednje škole, vjerojatno iz razloga što još osjećaju ve-

liku bliskost i povezanost sa svojom obitelji od koje očekuju potporu i putokaz u odrastanju i sazrijevanju. Razlog zbog kojeg učenici 2. razreda srednje škole u manjoj mjeri preferiraju ovdje spomenute vrijednosti vjerojatno leži u napretku u sazrijevanju. Takav napredak ne znači nužno i boljitak, već jedan ili dva koraka naprijed, početak izlaska iz puberteta i ulazak u životno doba koje sa sobom nosi više samostalnosti, više odgovornosti, više znanja, pa i veću svijest o vrijednostima oko kojih čovjek treba skrbiti kako bi izgradio sebe kao kompletnu, jedinstvenu osobu. Mogli bismo reći da je prva dozna skupina više vođena (obitelji, okolinom, modernim „trendovima“ razmišljanja) dok druga nastoji oko toga da sama sebe vodi jer već polako otkriva u sebi ono što će joj odrediti životni put.

Rezultati ukazuju i na razlike među spolovima. Ženskim je ispitanicima u većoj mjeri nego muškima važniji vlastiti izgled i izgled dečka, kao i materijalni status roditelja, dok je muškim ispitanicima u većoj mjeri nego ženskima važnija popularnost i novac. Ovi podatci mogu upućivati na stav da su djevojke izbirljivije u odabiru mladića, više pozornosti posvećuju svom izgledu i imaju veću želju za materijalnom podrškom od strane svojih roditelja dok je mladićima važno biti popularan, primijećen, možda baš zbog izbirljivosti djevojaka.

Međutim, odabrani uzorak nije reprezentativan, pa stoga nije valjano na temelju karakteristika takvog uzorka zaključivati karakteristike čitave populacije iako postoji vjerojatnost da dobiveni rezultati u nekoj mjeri mogu dati sliku odabrane populacije, školske mladeži grada Osijeka u dobi od 13 i 16 godina jer je jedan grad u sebi kao cjelina povezan i članovi oda-

branih dobnih skupina imaju svojih dodirnih točaka. No kao što smo već uputili, nereprezentativnost uzorka onemogućuje takav način generaliziranja. Razlike u preferenciji pojedinih vrijednosti, uzevši u obzir materijalni status i školski uspjeh, nema. Na to upućuju rezultati anketnog upitnika iz kojih je vidljivo da nema značajne razlike među odgovorima ispitanika različitog materijalnog statusa i različitog školskog uspjeha.

Literatura

1. Bognar, L. (2004). Vrijednosna orijentacija mladih i odnos prema školi. U: L. Bognar, M. Hugo, C. Jerkelund, E. Munjiza, A. Peko, I.

Vodopija (Ur.), *Problemi mladih Slavonije i Baranje* (str. 45-63). Osijek: Filozofski fakultet: Visoka učiteljska škola.

2. Peko, A. (2004). Radne vrijednosti mladih. U: L. Bognar, M. Hugo, C. Jerkelund, E. Munjiza, A. Peko, I. Vodopija (Ur.), *Problemi mladih Slavonije i Baranje* (str. 95-111). Osijek: Filozofski fakultet: Visoka učiteljska škola.

3. Janković, J. (1998). Vrednote u kontekstu obiteljskog sustava

<http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/view/354/358>

4. Barna, G. (2000). Understanding Graduate Students: Their Values, Beliefs, and Motivations. http://www.gradresources.org/articles/student_profile.shtml

Summary

Value preferences among elementary and secondary school students

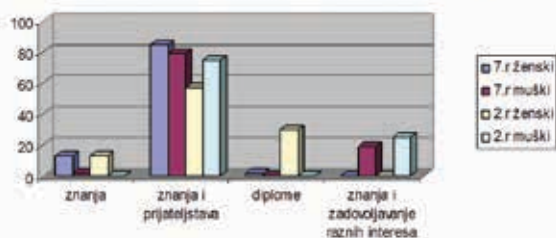
The aim of this study was to examine the differences in value preferences between elementary and high school students. A survey was conducted among seventh-grade students from an elementary school and second-grade high school students, both located in Osijek. The analysis took into account the gender, age, socioeconomic status, and academic achievement of the students. Results revealed significant differences in the preference of certain values based on age and gender, while no significant differences were found regarding socioeconomic status and academic achievement. While primary school students placed greater importance on popularity, fun, money, physical appearance, the appearance of their girlfriend/boyfriend, family, and respect, highschool students prioritised empathy. Both groups equally valued school, friendships, independence, and knowledge, with friendship and independence being rated as particularly important (score of 5) by most students.

Keywords: *primary school students, highschool students, values, preferences*

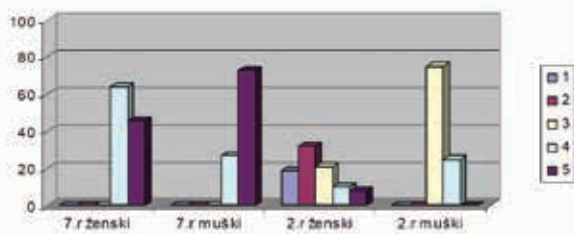
Prilog

ŠKOLA PREDSTAVLJA USTANOVU ZA STJECANJE (%):

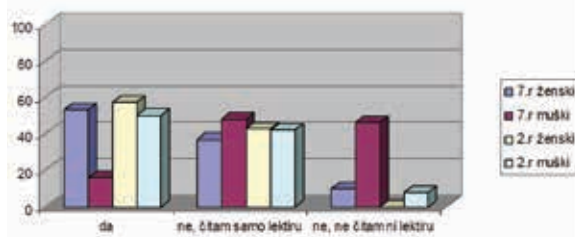
Prikaz A. Značenje škole

NOVAC (%)

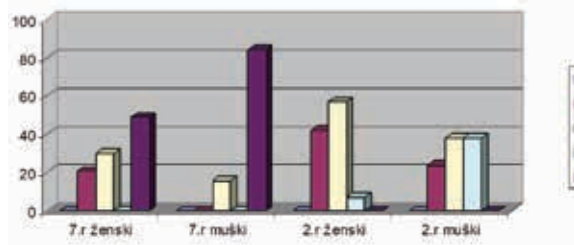

Prikaz D. Novac

ČITATE LI KNJIGE PO VLASTITOM IZBORU? (%)

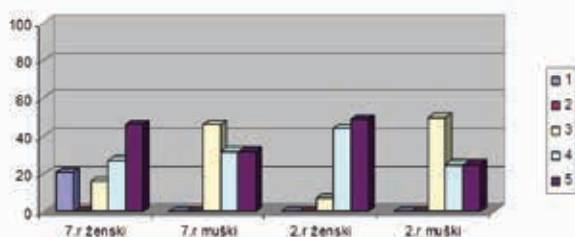

Prikaz B. Čitanje knjiga po vlastitom izboru

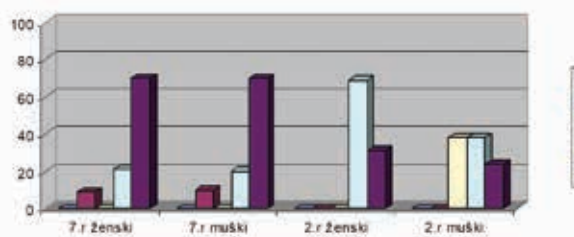
Prikaz E. Popularnost

ŠKOLA (%)

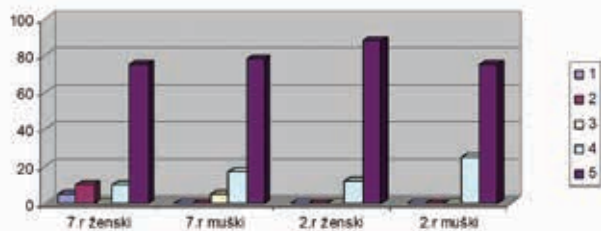
Prikaz C. Škola

OBITELJ (%)

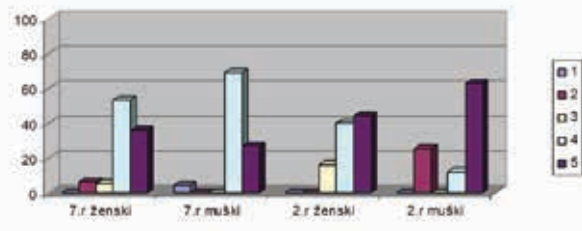

Prikaz F. Obitelj

SAMOSTALNOST (%)

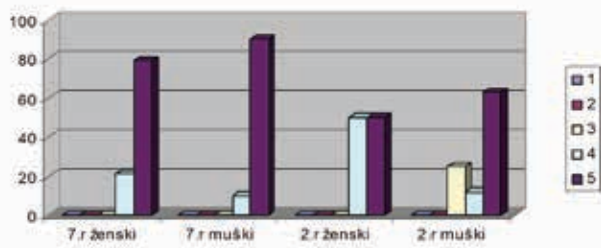
EMPATIJA (%)

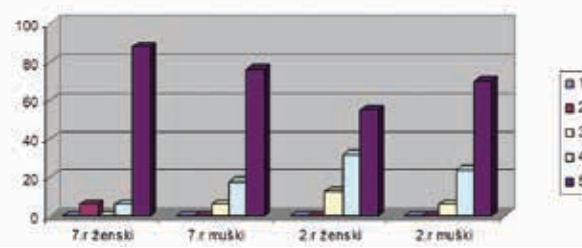
Prikaz G. Prijateljstvo

Prikaz J. Znanje

ZABAVA (%)

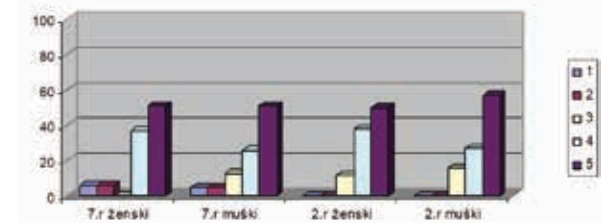
POŠTOVANJE (%)

Prikaz H. Zabava

Prikaz K. Poštovanje

ZNANJE (%)

Prikaz I. Empatija